

Italo Calvino

PALOMAR

esperantigo de

Nicolino ROSSI

FEDERAZIONE ESPERANTISTA ITALIANA

MILANO

Palomar

© Copyright 2023 – FEI Federazione Esperantista Italiana – MILANO

IEF Itala Esperanto-Federacio - MILANO

Riproduzione vietata – Kopiado malpermesita

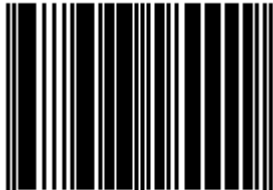
Elitaligis Nicolino Rossi

Revizigis Michela Lipari

Enpaĝigis Ugo Tonini

ISBN: 978-88-96582-29-9

ISBN 978-88-96582-29-9

9 788896 582299

Enkonduko de la aŭtoro

La unua ideo estis krei du rolulojn: sinjoro Palomar kaj sinjoro Mohole. La nomo de la unua venas de *Mount Palomar*, la fama astronomia observejo Kalifornia. La nomo de la dua estas tiu de projekto pri borado de la terkrusto, kiu, se ĝi estus realigita, kondukos en neniam antaŭe atingitajn profundecojn, ĉe la terglobaj visceroj. La du roluloj devintus alstrebi, Palomar al la alto, al la ekstero, al la multformaj aspektoj de la universo, Mohole al la malsupro, al la obskuro, al la intimaj abismoj. Mi planadis verki dialogojn bazitajn sur la kontrasto inter la du roluloj, unu vidanta la minimumajn faktojn de la ĉiutaga vivo laŭ kosma perspektivo, la alia zorganta nur malkovri tion, kio kuŝas sube kaj diras nur malagrablajn verojn.

Mi klopodis verki dialogon pri la sekvestradoj de persono: estis la epoko, kiam en nia lando ĉi pesto ekfariĝadis la plej profitodona industrio. Sinjoro Mohole plu subtenis, ke nur la personoj al ĉiuj malsimpatiaj, por kiuj evidente neniu iam ajn pagintus elaĉetmonon, povis sin senti sekuraj; do la reciproka malbonvolemo estis la nura ebla fundamento por la socio, dum la amsentoj kaj la kompatato iĝadis subteno de la krimularo, kiu ja ĝuste ĉi sentojn ekspluatis. Atinginte ĉi punkton, mi relegis kion mi estis verkinta, mi buligis la folion kaj ĝin forĵetis, kiel mi faras ĉiufoje, kiam mi eksuspektas esti skribinta ion, pri kio pli malpli frue mi povintus pente bedaŭri. Sed kiel mi povus verki la dialogojn de Mohole, se mi havis tiajn skrupulojn? Mi preferis flankenŝovi la projekton por lasi ĝin maturadi.

Mi verkadis de tempo al tempo pecetojn nur pri sinjoro Palomar, rolanto serĉanta harmonion meze de mondo tute farita el disrompaj kontrastoj kaj grincadoj. Mi ilin publikigadis sur la tria kulturpaĝo de

"Corriere della Sera" (Milana taggazeto) kun kiu mi tiam kunlaboradis, kaj mi plu pensis, ke je iu punkto mi estos aperiginta sinjoron Mohole, sed tio okazos nur post kiam mi sukcesos plenumite konturigi la rolulon Palomar, pro kontrapunkto, kiu pli malpli frue sin altrudos kiel necesan. Male, nenio okazis. Mi pludaŭris verki pri sinjoro Palomar, nome pri sperto- kaj meditospeco, kiun mi memkompreneble emis atribui al tiu ĉi rolulo, dum sinjoro Mohole plu restis en la limbo de la intencoj. Nome, pensoj kaj rezonadoj "laŭ Mohole", kiuj de tempo al tempo trakuris mian kapon, neniam sukcesis preteriri tiun sojlon kondukantan al la neceso ilin skribe prete formuladi.

En la pluraj projektoj pri libro, kiujn mi de tempo al tempo skizadis, por doni realigon al la serio pri Palomar, mi ĉiam antaŭvidis sekcion "Dialogoj kun sinjoro Mohole", pri kiu mi havis nur la titolon. Mi kuntrenis kun mi ĉi projektojn dum jaroj, plu kredante, ke la librokulmino estintus la ekapero de ĉi kontrasta rolanto, pri kiu mi ankoraŭ verkintis eĉ ne linion.

Nur je la fino mi komprenis, ke Mohole estis tute ne bezonata, ĉar Palomar estis *ankaŭ* Mohole: la parto de si obskura kaj neiluziiginta, kiun ĉi rolanto ĝenerale pozitive inklina portadis en si mem, tute ne bezonis esti eksterigita en rolulon memstaran. En tiu momento mi konsciis, ke la libro estis finita: fakte la volumo *Palomar* tute ne havas spuron de ĉi historio, kiun mi ĵus al vi rakontis.

Oni povas min pridemandi, kial anstataŭ paroli pri la libro, kiun mi verkis, mi parolas pri tiu, kiun mi ne verkis kaj kiu neniel rilatas al tiu ĉi. Sed eble iu povas paroli pri la propra libro (kiu ne devus postuli kromajn vortojn fare de la aŭtoro) nur "negative", nome pritrakti parole la libroprojektojn flankenŝovitajn, nur por atingi ĉi tiun.

Palomar nun aperas kiel libro ege maldika laŭ paĝonombro, sed dum sia kreiĝo ĝi emis transformiĝi, laŭvice, en enciklopedion, en "diskurson pri la metodo", en romanon. Male, anstataŭ dikiĝi, ĝi

fincelis fariĝi pli kaj pli magra kaj koncentrita. Ĉe la starto, mi disponadis pri pecoj de la rubriko "La observejo de sinjoro Palomar", kiun mi intermite flegis sur la paĝoj de "Corriere della Sera" inter 1975 kaj 1977, sed nur eta nombro da tiuj estis taŭgaj por eniri la libron, nome tiuj verkitaĵoj bazitaj sur certa tipo de priatento al observokampoj limigitaj - iu ĝirafo en la bestoĝardeno, iu ondo batanta sur la plaĝo, la vitrino de iu butikio - kiuj fariĝas rakonto tra la obsedo pri priskribema plenumiteco.

Jen tia, kaj ne alia la "sperto Palomar", rekonebla ankaŭ en kelkaj aliaj pecoj origine verkitaj unuapersonale, kiujn mi jam publikigis sur la taggazeto "Repubblica" dum la sekvaj jaroj, kiam al mi okazis priskribi, ekzemple, la migrantajn sturnojn en Romo dumnovembre, aŭ la planedojn rigardatajn tra la teleskopo. Estas jam delonge, ke mi klopodas revalorigi literaturan ekzercon malkutimiĝintan kaj taksatan kiel senutilan: la priskribo. Kiam mi vidas ion, kio en mi instigas la emon ĝin priskribi, mi klopodas skizi kelkajn notojn "verecajn", kiuj ofte restas forgesitaj en tag- kaj notlibroj.

Por kunmenti la volumon *Palomar*, mi iris serĉi ĉi skizaĵojn; ekzemple mi retrovis priskribon de du testudoj koitantaj, kiu eniris samtia en la libron. Ĉi priskribo preskaŭ samas kun tiu, kiun la juna poeto, mia samlandano, Giuseppe Conte faris en unu el siaj poeziaĵoj. Se mi ĝin relegas en la bela volumo ĵus aperinta ĉe BUR *La oceano kaj la knabo*, mi konscias, ke mi povas ŝajni iu plagiatisto, pro la fakto, ke lia poezio estis eldonita jam antaŭe. Sed por mi tio estas la pruvo pri la objektiveco de la priskribo, kies forto altrudiĝas al la diversaj literaturaj esprimoj.

Mi estis ankaŭ pretiginta multajn paĝojn pri vojaĝospertoj koncernantaj forajn kaj antikvajn civilizojn: mi ilin preskaŭ ĉiujn forigis, ĉar libro pri vojaĝimpresoj de la itala verkisto estas ĝenro, kiu nin ĉiujn jam satigis. Kaj krome, tiu kvanto da kulturaj nocioj necese

liverotaj por ĉiu kozo priskribita en tiaj tekstoj, misagordis en libro kiel ĉi tiu, konstruita sur rekta rilato kun la vidataĵoj.

Ajnakaze, la problemo alfronti sciokampojn, kiujn mi primastras nur limigite, estis la plej malfacile solvota, ĉar Palomar devus nemian elmontradi kompetentojn, kiujn li ne posedas, nek malkompetentojn, kiuj estas neniam interesaj per si mem. Ĉu mi solvis ĉi problemon, oni rimarkos en la enkerna sekcio de la libro: *Palomar butikumas*; ĉi parto, dediĉita al la nutraĵ-butikoj en Parizo, korespondas al unu el la temoj de mi plej inde taksataj, kaj kiujn mi povus difini "la materiaj bazoj de la ekzistado".

Ĉar ekde kiam mi komencis kunmeti ĉi tekstojn, mi emadis difini iujn temojn, kiujn mi vidis ripete surfaciĝi, ekzemple "ordo kaj malordo en la naturo", "neceso, eblo, senfino", "silento kaj parolado". Ĉi lasta estis la plej grava, ĉar la rolulo Palomar havis kiel siajn unuajn ecojn, unuflanke la silenteman karakteron, kaj aliflanke la sindediĉon al "legado de la mondo" en ties nelingvaj aspektoj. De tempo al tempo mi skizadis kadrarojn, en kiuj ĉiu niĉo korespondis al kruciĝo de du temoj; kaj en ĉiun niĉon mi devintus meti la titolon de peco jam verkita aŭ ankoraŭ verkota. Sed ĉi planado, kiu ekstartis el teoriaj konceptoj, ne povis funkcii, ĉar la libro akceptadis alproprigi nur tekstojn havantajn malantaŭ si okazintaĵon, kiu prezentiĝis al mi, kiam mi ĝin ne serĉis.

Ne nur tial la akuŝado de ĉi eta libro estis longdaŭra, sed ankaŭ ĉar mi ĉiam esperis sukcesi agi tiel, ke la observomaniero de sinjoro Palomar etendiĝu al la homa mondo, al si mem, por fine alveni al iu ĝenerala konkludo. Ju pli mi progresis, des pli ĉi tasko aperadis al mi malfacila. La silentoj de sinjoro Palomar, kiu librokomence tradukiĝas en densan frazofluon, apudiĝante je la fino fariĝas pli remaĉitaj kaj anksiemaj. Releginte la tuton, mi rimarkas, ke la historion de Palomar oni povas resumi per du frazoj: "Homo ekmarŝas por atingi, paŝon post paŝo, la saĝon. La celon li ankoraŭ ne atingis."

Rakontara strukturo

La ciferoj 1, 2, 3, kiuj elnombras la titolojn, ĉu ili estas en la unua, dua aŭ tria loko, ne nur havas ordan valoron, sed ili korespondas al tri temaj areoj, al tri specoj de sperto kaj sindemandado, kiuj, varimezure laŭproportiaj, ĉeestas en ĉiu parto de la libro.

La ciferoj 1 ĝenerale korespondas al vida sperto, kiu preskaŭ ĉiam havas kiel objekton formojn de la naturo; la teksto strebas alpreni priskriban formon.

En la ciferoj 2 ĉeestas antropologiaj, kaj larĝasence kulturaj elementoj, kaj la sperto envolvas, krom la vidsensoj, ankaŭ la lingvaĵon, la signifojn, la simbolojn. La teksto strebas sin disvolvi en rakonto.

La ciferoj 3 emas pruvi spekulativajn spertojn, koncernantajn la kosmon, la tempon, la senlimon, la rilatojn inter la memo kaj la mondo, la mensajn dimensiojn. Elde la kampo de la priskribo kaj de la rakonto oni transiras en tiun de la meditado.

1. La ferioj de Palomar

1.1. *Palomar sur la plaĝo*

1.1.1. **Legadi ondon**

La maro estas apenaŭ krispiĝinta kaj etaj ondoj batas sur la bordon sablozan. Sinjoro Palomar staras sur la bordo kaj rigardas ondon. Li tute ne estas enmemiĝinta ĉe la kontemplado de la ondoj. Li ne estas enmemiĝinta, ĉar li bone scias, kion li faras: li volas rigardi ondon kaj ĝin rigardas. Li ne estas kontemplanta, ĉar por kontemplado necesas taŭga temperamento, taŭga animstato, kaj taŭga kunfluo de eksteraj cirkonstancoj: kaj kvankam sinjoro Palomar principe havas nenion kontraŭ kontemplado, tamen neniu el tiuj tri kondiĉoj efektivigas por li. Finfine ne estas la ondoj, kiujn li intencas rigardi, sed ununuran ondon, kaj tio sufiĉas: volante eviti la svagajn sensacojn, li celas, per ĉiu sia ago, objekton limigitan kaj precizan.

Sinjoro Palomar vidas ekaperi ondon en la foro, kreski, alproksimiĝi, ŝanĝiĝi je formo kaj koloro, sin involvi sur si mem, rompiĝi, forvanui, retroflui. Je ĉi punkto li povus konvinkiĝi esti kompletiginta la agon celitan kaj foriri. Tamen izoligi ondon, ĝin separante de la tuj ĝin postekvanta ondo, kiu ŝajnas ĝin antaŭenpuŝi kaj foje ĝin atingi kaj fortreni, estas tre malfacile; samkiel ĝin separi disde la ondo ĝin antaŭanta kaj kiu ŝajnas tiun post si treni al la bordo, krom poste, eble, kontraŭ tiun sin turni kvazaŭ por ĝin haltigi. Se oni jam konsideras ĉiun ondadon laŭ la grandeco, paralele al la marbordo, estas malfacile fiksi ĝis kie la fronto antaŭenvenanta etendiĝas kontinue kaj kie ĝi

separiĝas kaj segmentiĝas en ondoj memstaraj, distingitaj laŭ rapideco, formo, forto, direkto.

Ĉiosume, oni ne povas observi ondon ne enkalkulante la kompleksajn aspektojn, kiuj konkuras por ĝin formi, kaj tiujn samtiom kompleksajn, kiujn ĝi estigas. Ĉi aspektoj daŭre varias, tial ondo estas ĉiam malsama disde alia ondo; sed ankaŭ veras, ke ĉiu ondo samas al alia ondo, eĉ se ne tuj apuda aŭ postsekva; entute estas formoj kaj sinsekvoj ripetiĝantaj, eĉ se ne regule distribuitaj en la spaco kaj en la tempo. Ĉar tio, kion sinjoro Palomar intencas fari en ĉi momento estas simple *rigardi* ondon, nome alkapti ĉiujn ĝiajn samtempajn komponaĵojn, preteratentante neniun. Lia rigardo haltadas ĉe la moviĝo de la akvo, kiu batas sur la bordon, ĝis li povos registri aspektojn, kiujn li ne estis trafinta antaŭe; kaj kiam li ekrimarkos, ke la bildoj ripetiĝas, li scios esti vidinta ĉion, kion li volis vidi kaj li povos ĉesi.

Viro nervoza, kiu vivas en frenezuma mondo kongestita, sinjoro Palomar emas redukti siajn rilatojn al la ekstera mondo kaj por sin defendi de la ĝenerala neŭrastenio li kiom eble plej klopodas gardi siajn sensacojn sub kontrolo.

La ĝibo de la ondo antaŭenvenanta leviĝas je iu punkto pli alten ol aliloke kaj estas ja tie, kie ĝi ekkrispiĝas je blanko. Se tio okazas je iu distanco de la bordo, la ŝaŭmo havas tempon sin mem ĉirkaŭvolvi kaj malaperi denove kvazaŭ englutita kaj sammomente reapari por ĉion invadi, sed ĉi-foje elmergiĝante el la subo, kiel blanka tapiŝo resupranta la bordon por akcepti la ondon alvenantan. Tamen, kiam oni atendas, ke la ondo ruliĝu sur la tapiŝo, oni ekrimarkas, ke ne plu estas la ondo sed nur la tapiŝo, kaj ankaŭ ĉi tiu rapide malaperas, ĝi fariĝas rebrilado el malseka sablo, kiu avancigas sian ondumantan ĝislimon.

Samtempe necesas konsideri la reenirojn de la fronto, kie la ondo dividiĝas al du aloj, unu kiu celas al la bordo de dekstre liven, kaj la

alia de live dekstren, kaj la deir- aŭ alvenpunkto de ilia diverĝo aŭ konverĝo estas ĉi pinto negativa, kiu sekvas la avancadon de la aloj sed ĉiam retenite pli malantaŭe kaj subigite je ilia alterna surmetiĝo, ĝis ĉi pinto estas atingita de alia ondado pli forta, sed eĉ ĉi tiu kun la sama problemo de diverĝo-konverĝo, kaj poste far kromondo eĉ pli forta, kiu solvas la nodon, ĝin disrompante.

Prenante kiel modelon la ondodesegnon, la plaĝo enigas en la akvon pintojn apenaŭ konturitajn, kiuj longiĝas en sablotavolojn submergitajn, kiel la fluoj tiujn formas kaj malfaras ĉe ĉiu tajdo. Estas unu el ĉi malaltaj sablolangoj, kiujn sinjoro Palomar elektis kiel observopunkton, ĉar la ondoj tien batas oblikve ĉe unu flanko kaj ĉe la alia, kaj superfluante la surfacon duonmergitan renkontiĝas kun tiuj alvenantaj de aliflanke. Do por kompreni kiel ondo estas farita, necesas prikonsideri ĉi puŝojn al kontraŭaj direktoj, kiuj iamaniere sumiĝas kaj produktas ĝeneralan disrompiĝon de ĉiuj puŝoj kaj kontraŭpuŝoj, ĉe la kutima ŝaŭmdisfluado.

Sinjoro Palomar nun klopodas limigi sian observokampon; se li pritaksas kvadraton, ni diru, je dekmetra bordo por dekmetra maro, li povas kompletigi inventaron de ĉiuj ondomovoj, kiuj tie ripetiĝas per varianta ofteco ene de mezurebla tempintervalo. La malfacilo estas fiksi la limojn de ĉi kvadrato, ĉar ekzemple, se li konsideras kiel la plej distan de si lateron, la linion elmerĝan de ondo avancanta, ĉi linio alproksimiĝante al li kaj leviĝante, forkaŝas de liaj okuloj ĉion, kio kuŝas malantaŭe; kaj jen la spaco prikonsiderata renversiĝas kaj samtempe ŝrumpas.

Tamen sinjoro Palomar ne fortimiĝas kaj ĉiumomente li kredas esti sukcesinta vidi ĉion videblan el sia observopunkto, sed poste ĉiam evidentiĝas io, pri kio li ne kalkulis. Se ne estus tiu lia senpacienco atingi kompletan kaj definitivan rezulton de sia rigard-agado, la rigardado de la ondoj estus por li ekzerco tre ripoziga kaj tio povus lin elsavi elde neŭrastenio, elde infarkto kaj gastrula ulcero. Kaj eble tio